

Fantastiki edebiýatyň muşdaklaryny ikä bölen edebi çekişme: «Ýüzükleriň hökümdarymy» ýa «Garri Potter»?

Category: Kitapcy, Mistika we fantastika, Nukdaýnazar
написано kitapcy | 22 январа, 2025

Fantastiki edebiýatyň muşdaklaryny ikä bölen edebi çekişme: "Ýüzükleriň hökümdarymy" ýa "Garri Potter"? Fantastiki edebiýatyň muşdaklaryny ikä bölen edebi çekişme:

► "ÝÜZÜKLERIŇ HÖKÜMDARYMY" ýa "GARRI POTTER"?

Bu deňeşdirme mahal-mahal gereginden artyk\$ çekişmeleri döredýänem bolsa, hemişe diýen ýaly şuweleňli bolýar.

Iki eseriň hem muşdagy hökmünde, söhbetimizi obýektiv nukdaýnazardan dowam etdirip, gozgak bolýan meselämiziň üstünde durup geçeliň.

"ÝÜZÜKLERIŇ HÖKÜMDARY"

Eser "Hobbit" ady bilen 1937-nji ýylda ýazylan wagtynda ýokarsyna "Dokuz ýaşdan ýokary çagalar üçin" diýen ýazgy goýlup satylypdy.

Eser kitabyň awtorynyň meýilleşdiren giň gerimli epopeýasynyň başlangyç bölümi bolandygy üçin we kitapdan gelýän girdejiniň barha artmagy bilen on ýedi ýyla çeken döredijilikli zähmet

1954-nji ýylda soňky soňky nokady goýlup satuwa çykaryldy. Şol wagt tankyt topuna tutulanam bolsa, ýigrimi ýyla golaý wagt geçensoň, gymmatyna düşünilen eseri öwüp, ýerde-gökde goýman başladylar.

Eser "özü-de bilmän" çeper edebiyatyň fantastiki žanrynyň kerpijini goýdy we süribaşysy boldy. Biziň "özü-de bilmän" diýen sözi goşa dyrnaga almagymyzyň sebäbi bar. Çünki Tolkien ony "fantastiki çeper eser bolsun we fantastiki žanrynyň başyny başlasyn" diýen pikir bilen ýazmandyr.

Fantastiki žanrda eser döredýän häzirkizaman ýazyjylarynyň arasynda Tolkieniň eserlerinden täsirlenip ýazmaýan ýazyjy ýok diýsek, öte geçdigimiz bolmazdy.

Trilogiýanyň esasynda düşürilen adybir çeper kinofilmleri hem kino sungatynyň iň kämil eserleri diýip bolar.

"GARRI POTTER"

1997-nji ýylda ilkinji kitaby kiçijik oglanjygyň başdan geçirmeleri ýaly başlanan we ýokarsyna "Çagalara üçin" diýen ýazgy goýlup satylan eser aslynda onuň awtorynyň meýilleşdiren giň gerimli epopeýasynyň başlangyç bölümidi.

Eseriň kitap satuwynda öňdeligi eýelemegi awtory on ýedi ýyllyk (üns beriň!) döredijilikli zähmete iterdi. Netijede ilki başda "çagalara niýetlenip" başy başlanan eseriň her täze soňky kitabynda personažlaryň ýaşı, beýan edilýän wakalaryň çylşyrymlylygy, tümlügiň goýraslygy, beýan ediliş stili hem ösdürile-ösdürile "ähli ýaşdakylara niýetlenen" görnüşe geldi. "Ýüzükleriň hökümdaryna" togap etjek derejede Tolkieniň meňzejek bolup çytraşýan ýazyjylaryň fantastiki žanry garaňkylyga büräp, şobir duran ýerini depip duran döwründe Tolkieniň öýkünmezden birnäçe ýerde ondanam ozduran kämil

pikirleri we "dünyä içre dünyä" konsepti bilen žanry halas etdi. Žoan Rowlingiň saýasynda iki-üç tapgyr nesil çeper fantastiki žanryň janköýerine öwrüldi.

Belkäm, Rowling Tolkieniň toslap tapan "Orta dünyäsi" ýaly özünden soňky ýazyjylara kerwenbaşylyk etmese-de etmez welin, eýýämden "her gezekde has garaňky bolsun we üns berilsin" diýen ýörelgä eýerilip ýazylan kitaplar we ekranlaşdyrylan çeper kinofilmler üçin nusgalyk görkezijä öwrüldi. Indi bu ýörelgä eýerilip ýazylýan her bir eser "Garri Pottere" öýkünmeke aýyplanýar.

Mahlasy, "Garri Potter" özbaşyna döredijilik mekdebini döretdi.

"Garri Potteriň" kinofilmleri bütin dünyäde görlüp-eşdilmedik tomaşaçy gatlagyny edinendigine garamazdan, beýan edýän hekaýatlary onuň kitaplaryna garanda has ýöntem gelýär.

Tolkieniň we Rowlingiň bu iki eseri ýazylan döwründe çeper fantastika žanrynyň birinji belgili görkezijisine öwrüldi. Şonuň üçinem bu eserler ähli beýleki eserleriň arasyndan saýlanyp fantastika žanrynyň iň söýlüp okalýan eserlerine öwrüldi.

Çeper fantastika žanrynyň muşdaklarynyň käbiri "Ýüzükleriň hökümdary" eserindäki ýaly dartgynly epizodlaryň, ganly sahnalaryň, mertlik-namartlyk garpyşyklarynyň, gylyç jarkyldylarynyň sesiniň ýoklugy üçin "Garri Potteri" soňuna çenli okamaga ýa tomaşa etmäge sabyr-takat etmän biler. Ýöne erte olaryň çagalary bolanda, özi öýde "Ýüzükleriň hökümdary" bolsun diýse, çagasy "Garri Potter" diýip jikirdejegi gümansyzdyr.

Ynha, iki ajaýyp eseriň arasyndaky iň uly tapawut hem şu ýaş tapawudyndadyr.

Belki-de, bugünki gün "Ýüzükleriň hökümdary" eseriniň janköýerleriniň "Garri Pottere" ernini gyşardyşy ýaly, häzirki körpe garripotterçilerimiz hem gelejekde täze döredilýän eserlere gabagynam galdyrmaz we çagalykdan söýüp okan "Garri Potterleriniň" üstüne siňek gondurmaz.

"Garri Potteriň" "Ýüzükleriň hökümdary" bilen deňeşdirende ýekeje kemçiligi bar. Olam onuň 50 ýyllyk geçmişiniň we

kitabynyň dik maňlaýynda "klassyky eser" diýen ýazgysynyň ýoklugy. Häzir onuň geçen ýollaryndan XX asyryň 50-nji ýyllarynda "Ýüzükleriň hökümdary" geçýärdi.

Ömründe iň bolmanda ýedi kitaby okap görmek isleýänler üçin "Garri Potter" iň gowy mümkinçilik bolsa gerek. Ömründe iň bolmanda sekiz sany çeper kinofilme tomaşa etmek isleýänler üçinem ýene-de "Garri Potter" iň gowy saýlaw boljakdygyna kepil geçip bileris.

Muny başaryp bilmeýänlere bolsa, diýjek sözüme ýok... Mistika we fantastika